

Samu-Pekka Tynkkynen

Käsirahan vaikutus maksukykyyn investointirahoituksessa

OP Yrityspankki Oyj

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

Toukokuu 2018

Tekijä Otsikko	Samu-Pekka Tynkkynen Käsirahan vaikutus maksukykyyn investointirahoituksessa. OP Yrityspankki Oyj
Sivumäärä Aika	28 sivua + 1 liite Toukokuu 2018
Tutkinto	Tradenomi
Tutkinto-ohjelma	Liiketalous
Suuntautumisvaihtoehto	Laskentatoimi ja rahoitus
Ohjaaja	Lehtori Iiris Kähkönen
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää toimeksiantajayrityksen OP Yrityspankki Oyj:n käsirahamallin toimivuutta osamaksupohjaisessa investointirahoituksessa. Toimeksiantaja on suuri finanssipalvelukonserni, joka toimii Suomessa ja Baltian alueella. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, onko käsirahan määrällä vaikutusta heikossa taloudellisessa tilassa olevan yrityksen maksukykyyn.</p> <p>Kvantitatiivinen tutkimus tehtiin satunnaisotannalla kuljetuskaluston realisointitilastosta ja sitä verrattiin laajempaan vertailuaineistoon.</p> <p>Kohdeaineistosta kerättyjä avainmuuttujia verrattiin kuljetuskaluston vertailuaineistoon ja etsittiin näille korrelaatiota tai toistuvaa trendiä. Tutkimusaineistoja vertailemalla nousi esiin, ettei kohdeaineisto tue tutkimushypoteesia. Käsirahan määrä huomattavasti luottoluokittelulla yrityksillä oli yllätykseksi pienempi kuin paremman luottoluokan yrityksillä. Tämä tulos oli päinvastainen kuin oletettiin. Lisäksi käsirahat poikkesivat niitä verrattaessa vertailuaineistoon, eikä niiden määrällä vaikuttaisi olevan selkeää yhteyttä maksukyvyttömyyteen.</p> <p>Käsirahan osuus kasvaa yleensä luottoluokan heikentyessä, mutta realisointiin päätyneiden kohteiden osuudet ovat olleet silti merkittävästi pienempiä kuin keskimäärin, mikä poikkeaa myös yleisestä käsirahamallista. Maksukyvyttömillä asiakkailla oli verrattain pieni käsiraha, mutta siitä huolimatta ne ovat ajautuneet maksukyvyttömyyteen.</p> <p>Tutkimuksesta selvinneet luvut viestivät siitä, että käsirahavaateesta tulisi pitää kiinni eikä luottoa tulisi myöntää heikon talouden yrityksille. Vähäinen käsirahan määrä kasvattaa luotonantajan riskiä, varsinkin huonompien luottoluokkien yrityksissä.</p>	
Avainsanat	käsiraha, luottoluokitus, maksukyky, luotonanto, investointirahoitus, osamaksurahoitus

Author Title	Samu-Pekka Tynkkynen The effect of deposit on solvency in investment financing
Number of Pages Date	28 pages + 1 appendices May 2018
Degree	Bachelor of Business Administration (BBA)
Degree Programme	Economics and Business Administration
Specialisation option	Accounting and Finance
Instructor	Iiris Kähkönen, Senior Lecturer
<p>The purpose of this bachelor's thesis is to develop and give more information on the operability of the current deposit model in investment finance based on hire purchase in Op Corporate Bank Plc. It is a large financial institution, which operates mainly in Finland and in the Baltic region. The study was commissioned by Op Corporate Bank Plc.</p> <p>The thesis investigates the effect of deposit on companies whose economic position is poor. The thesis is a quantitative research which was done by a random sample on reposition statistics of transport equipment. Variants gained from statistics were compared to comparable statistics. The hypothesis was that the amount of deposit would be in relation to solvency of companies in a poor economic position.</p> <p>Variants collected from reposition statistics were compared with comparable statistics and a correlation or a repetitive formula was examined. When the statistics were compared, it was found out that reposition statistics don't support the hypothesis. The amount of deposit was surprisingly smaller in companies with a weaker credit rating than in companies with a greater rating. This is completely opposite than expected. Furthermore, the amount also deviates when compared to comparable statistics. It seems that amount of deposit does not have a specific influence on solvency problems.</p> <p>In general, the amount of deposit increases as the credit rating decreases, but reposition statistics still show that deposits are significantly smaller than on average which also deviates from standard financing recommendations. Companies with solvency problems have had relatively small deposits. In spite of that they still have drifted into insolvency.</p> <p>The figures received from the study indicate that financial institutions should stick to their deposit requirements. They shouldn't grant credit to companies with weak economic position, at least not with a small amount of deposit. Lower amounts of deposits increase the financial risk of the creditor, especially in companies with a bad credit rate.</p>	
Keywords	deposit, credit rate, solvency, credit giving, investment finance, hire purchased finance

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Aihe ja sen valinta	1
1.2	Teoreettinen viitekehys	2
1.3	Tutkimusongelma ja -kysymykset	3
2	Toimeksiantajan esittely	3
2.1	OP Yrityspankki Oyj	3
2.2	OP Ryhmä	4
2.2.1	OP Ryhmän esittely	4
2.2.2	Liiketoiminta	5
2.2.3	Keskusyhteisö	7
2.2.4	Nykyinen strategia	7
3	Luotonanto	7
3.1	Luotonannon perusperiaatteet	7
3.2	Luottoriski	8
3.3	Luottoluokitus	9
3.4	Luoton lyhentäminen ja lyhennystavat	10
3.5	Yrityksen luottokelpoisuuden arviointi	11
4	Investointirahoitus	13
4.1	Rahoitusyhtiötoiminta	13
4.2	Investointirahoitus rahoitusmuotona	13
4.3	Investointirahoituksen hyödyt	15
4.4	Investointirahoitus ja leasing	16
4.5	Keskeisiä käsitteitä	17
4.5.1	Vakuus	17
4.5.2	Käsiraha	18
5	Tutkimus käsirahan vaikutuksesta maksukykyyn	18
5.1	Tutkimusmenetelmä	18
5.2	Kvantitatiivinen tutkimus	19
5.3	Tutkimuksen toteutus	20
5.4	Tutkimuksen tulokset	22

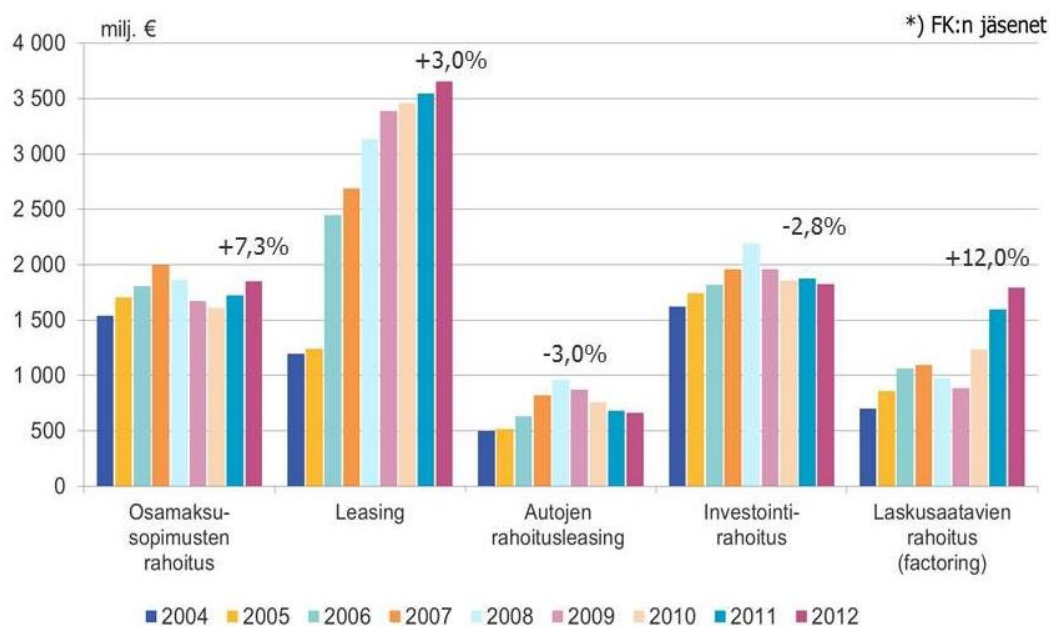
6	Tutkimuksen onnistuneisuus ja johtopäätökset	23
6.1	Tulosten tarkastelu ja tutkimuksen onnistuneisuus	23
6.2	Jatkotutkimusmahdollisuudet	24
6.3	Opinnäytetyöprosessin arviointi	25
	Lähteet	27
	Liitteet	
	Liite 1. Liite vain työn toimeksiantajan käyttöön	

1 Johdanto

1.1 Aihe ja sen valinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää työnantajani OP Yrityspankin (myöhemmin OP) käsirahamallia investointirahoituksessa, tarkemmin osana kuljetuskaluston rahoittamista. Tutkimusosiossa pohditaan, vaikuttaako käsirahan suuruus asiakkaan maksukykyyn luottosuhteen aikana.

On pohdittu, että käsirahan vaadetta laskemalla voisi antaa enemmän mahdollisuuksia myös heikomman talouden ja luottoluokkien yritysten rahoittamiseen. Täten rahoituslaitos saisi lisättyä rahoituskantaa ja taloudellisten ongelmien kanssa painivat yritykset saisivat vietyä liiketoimintaansa eteenpäin saaden rahoitusta liiketoiminnalle olennaiselle kalustolle. Suuri käsirahan vaade voisi olla este tälle ja samalla heikentää yrityksen maksukykyä entisestään.

Kuvio 1. Rahoitusyhtiöiden luottokannat v. 2004–2012 (Sttinfo 2013; Tepora 2013, 47).

Kuviossa 1 on havainnollistettu Finanssialan Keskusliittoon kuuluvien rahoitusyhtiöiden [Handelsbanken Rahoitus Oyj, Nordea Rahoitus Suomi Oy, Pohjola Pankki Oyj (nykyinen OP), Danske Bank Oyj sekä SEB leasing oy] luottokantojen kehitystä ja laajuutta

kussakin rahoitustuotteessa vuosina 2004–2012. Tästä näkee opinnäytetyölle olennaisen investointirahoituksen silloisen suosion olevan noin puolet verrattaessa leasing-rahoitukseen.

Erityistarkastelussa tutkimuksessa ovat heikommassa taloudellisessa tilassa olevat yritykset, jotka ovat menettäneet maksukykynsä. Vertailuaineistona käytetään laajempaa aineistoa kuljetuskalustosta samalla vertailujaksolla. Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus käydä läpi nykyistä rahoitusmallia sopimusotannan perusteella etsien siitä puutteita ja olennaisten muuttujien välisiä yhtäläisyyksiä, joista voisi muodostaa lopulta johtopäätöksiä.

Aihe sai alkunsa keskusteluista yrityksen kehityskohteista sekä kiinnostukseni opinnäytetyön tekemiseen OP:lle. Mielenkiintoa lisää yrityksen lisäarvon kasvattaminen ja opinnäytetyön aiheen ainutlaatuisuus.

Tutkimuksen aihe pohjautuu investointirahoitukseen ja luotonantoon. Työn tekeminen antaa mahdollisuuden perehtyä uuteen aihepiiriin ja mielenkiintoiseen osa-alueeseen suuressa rahoituslaitoksessa. Aihe on merkittävä ja ajankohtainen OP:lle, mikä tekee työstä käytännönläheisen ja lisää tutkittavan kohteen mielenkiintoisuutta.

Onnistuneesta tutkimuksesta on merkittävää hyötyä nykyisen käsirahamallin parantamiseen. Lopputulosta voidaan soveltaa myös muihin luotonannon kohteisiin.

1.2 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön viite- ja teoriakehys käsittelee investointirahoitusta rahoitusmuotona, sekä luotonantoa ja sen prosessia. Lisäksi opinnäytetyössä avataan aihepiireihin liittyvää oleellista termistöä. Nämä aihepiirit ovat aiheelliset tutkimuksessa, sillä ne liittyvät olennaisesti käsirahan käyttöön ja sen merkitykseen investointirahoituksessa sekä luotonannossa.

Teoriaosuuden avulla on tarkoitus antaa selkeä kuva, kuinka investointirahoitus toimii ja millaisia tekijöitä rahoitusyhtiö ottaa huomioon rahoittaessaan yrityksiä.

1.3 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Opinnäytetyössä tavoitteena on tutkimusaineistoa analysoimalla löytää tiettyjen tarkasteltavien avainlukujen (käsiraha, luottoluokitus ja luoton maturiteetti) korrelaatiota ja verrata näitä laajempaan aineistoon, mikä käsittää kuljetuskaluston aineistoa kaikilla luotto luokilla ja lopuksi muodostaa näistä johtopäätökset.

Tutkimusongelmana on käsirahan määrän vaikutus heikossa taloudellisessa tilassa olevan asiakkaan maksukykyyn.

Tutkimuskysymyksiksi tutkimusongelmaa tarkastellessa nousivat seuraavat:

- Mikä käsirahan osuus default- eli maksukyvyttömällä asiakkailla on ollut kohde- ja vertailuaineistossa keskimäärin?
- Mikä maturiteetti eli luottoaika sopimuksissa on ollut?
- Mikä riskiluokitus – eli rating kohdeaineiston yrityksillä ja vertailuaineistossa luottoluokittain on ollut rahoitushetkellä?
- Löytyykö muuttujille korrelaatiota tai selkeää kaavaa?

Tärkein työssä tarkasteltava tekijä on käsiraha. Se on ostajan suorittama luoton ensimmäinen maksuerä, jonka tarkoitus vakuuttaa ostoaikomus myyjälle. Käsirahan määrällä epäillään olevan yhteys heikossa taloudellisessa tilanteessa olevan yrityksen tulevaisuuden maksukykyyn. Käsiraha on prosentuaalinen osuus kauppahinnasta, joka on investointirahoituksessa usein 30 % koko luoton suuruudesta. (Minilex.)

2 Toimeksiantajan esittely

2.1 OP Yrityspankki Oyj

Opinnäytetyön ja tutkimuksen toimeksiantajana on OP Yrityspankki Oyj. Yrityspankin toimitusjohtaja on Jouko Pölönen. Finanssipalvelukonserni on OP Osuuskunnan merkittävin tytäryhtiö. Se palvelee koko Suomen laajuudelta yrityksiä kokoluokasta riippumatta. Yrityspankin liiketoimintasegmentit jakautuvat pankkitoimintaan ja vahinkovakuutukseen sekä muuhun toimintaan, muun muassa varainhoitoon. Pankkitoimintaan kuuluu yritys-

ja yhteisöasiakkaiden rahoitus- ja kassanhallintapalvelut sekä ulkomaankaupan rahoituspalvelut. Vahinkovakuutustoimintaa harjoittaa OP Vakuutus Oy, A-Vakuutus Oy ja vakuutusosakeyhtiö Eurooppalainen. Vahinkovakuutustoiminta sisältää myös Pohjola Terveys Oy:n toiminnan. (OP Yrityspankki Oy, 34.) OP Yrityspankin tulos 2017 oli 535 milj. €, joka koostui pääosin pankkitoiminnan ja vahinkovakuutuksen tuotoista. (OP Yrityspankki, 6). Yrityspankki kannustaa kansainvälisyyteen, ja sillä on liiketoimintaa myös Baltiassa harjoittaen rahoitusyhtiöliiketoimintaa myös Virossa, Latviassa ja Liettuassa. (OP Yrityspankki.)

Yrityspankki oli aikaisemmin listattuna myös Helsingin pörssissä silloisella nimellä Pohjola Pankki Oyj, jonka osakkeista OP-Pohjolan osuuskunta teki julkisen ostotarjouksen 2014. Ostotarjouksen mentyä läpi poistui osake pörssilistalta. Uudeksi nimeksi muodostui OP Yrityspankki Oyj vuonna 2016. (Pohjola 2015.)

2.2 OP Ryhmä

2.2.1 OP Ryhmän esittely

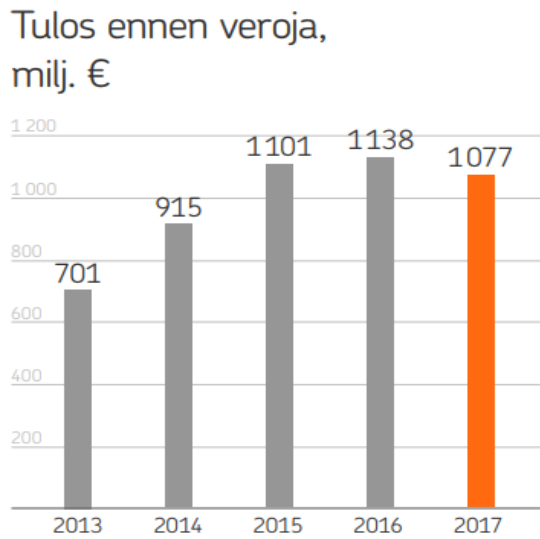
OP Ryhmä on Suomen suurin finanssiryhmä, joka koostuu noin 170 itsenäisestä osuuspankista, sekä näiden omistamasta keskusyhteisöstä OP Osuuskunnasta ja tämän tytäryhtiöistä. Toimeksiantajani OP Yrityspankki Oyj on osa OP Ryhmää, ja toimii sen keskuspankkina. (OP 2017, 24.)

OP Ryhmä on ollut toiminnassa jo yli 110 vuotta ja sen juuret ovat syvällä Suomen historiassa. Ryhmä on suuri työllistäjä henkilöstömäärän ollessa noin 12 000. OP Ryhmän uusi pääjohtaja on Timo Ritakallio, joka aloitti uudessa tehtävässä 1.3.2018. Juuri eläköitynyt pääjohtaja oli Reijo Karhinen, joka toimi pääjohtajana vuodesta 2007 alkaen. (OP 2016, 48).

Ryhmän toiminnan perustana on osuustoiminnallisuus, mitä on yhdessä tekeminen ja menestymisen jakaminen omistaja-asiakkaiden kesken. Ryhmällä on henkilöasiakkaita n. 4 miljoonaa, joista 1,8 miljoonaa on omistaja-asiakkaita. Yritysassiakkaita on 445 000. (OP 2017, 3).

Ryhmän tulos 2017 ennen veroja oli 1 077 milj. € joista 666 milj. € tuli pankkitoiminnasta, 210 milj. € vahinkovakuutuksesta ja 247 milj. varallisuudenhoidosta (OP 2017, 6).

Kuviossa 2 on esitetty OP Ryhmän tuloksen kehitys ennen veroja vuosilta 2013 – 2017.

Kuvio 2. OP Ryhmän tuloksen kehitys (OP 2017, 5).

2.2.2 Liiketoiminta

OP Ryhmä tarjoaa asiakkailleen kattavat ja monipuoliset pankki- sijoitus- ja vakuutuspalvelujen kokonaisuuden sekä keskittämisetuja. Liiketoiminta on jaettu kolmeen sektoriin, jotka ovat pankkitoiminta, vahinkovakuutus ja varallisuudenhoito. Segmenteistä suurin jalansija on pankkitoiminnalla ja se on ryhmän toiminnoista suurin. Ryhmä lähti mukaan terveys- ja hyvinvointipalveluihin omasairaaloiden perustamisen myötä. Nämä ovat toistaiseksi osana vahinkovakuutuksen liiketoimintasegmenttiä. (OP 2016, 2.)

Kuviossa 3 on esitetty OP Ryhmän rakenne.

Kuvio 3. OP Ryhmän rakenne (OP 2017, 10).

Kuviosta 3 voi nähdä OP Ryhmän rakenteen ja sen kolme pääsegmenttiä pankkitoiminnan, vahinkovakuutuksen ja varallisuudenhoidon.

Ryhmä toteuttaa perustehtävänsä osuustoiminallisuuteen ominaisen kaksoisroolin kautta. Liiketoiminnan roolina on tarjota asiakkailleen parhaita mahdollisia tuotteita, palveluita ja huolehtia toiminnan kannattavuudesta. Onnistuminen liiketoimintaroolissa ja taloudellinen kasvu ja menestys mahdollistavat perustehtävän ohella myös yhteisöllisiä tekoja, kuten Suomi100 hyväntekeväisyyskampanjan. Osuustoiminnallisen yrityksen periaatteiden lailla OP toimii laajemman yhteisön etua ajatellen. Se ei aja yksittäisten toimijoiden tavoitteita, mikäli nämä ovat ristiriidassa toimintaympäristön pitkän aikavälin tavoitteiden kanssa. (OP 2016, 19.)

Osuuspankit ovat itsenäisiä, vähittäispankkitoimintaa paikallisesti harjoittavia talletuspankkeja. Tavoitteena on menestys yhdessä asiakkaiden kanssa, eikä niinkään lyhyen aikavälin voitot. Liiketoiminnasta kertynyt tuotto käytetään omistaja-asiakkaiden hyväksi: tuotteiden, palvelujen ja etujen kehittämiseen. (OP 2016, 4.)

2.2.3 Keskusyhteisö

OP Osuuskunta on osuuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö. Se on osuuskunta, jonka jäseninä ovat talletuspankit ja muut luottolaitokset.

Keskusyhteisön perustehtäviin kuuluu luoda edellytykset OP Ryhmän yhtenäisyydelle ja menestykselle. Se ohjaa ryhmän keskitettyjä palveluita, vie ryhmän liiketoimintaa eteenpäin ja huolehtii sen strategisesta puolesta ja edunvalvonnasta. (OP 2016, 4.)

2.2.4 Nykyinen strategia

OP Ryhmän uusi strategia pohjautuu pitkälti asiakaskokemuksen kehittämiseen palveluita ja toimintoja digitalisoimalla. Seuraavina vuosina ryhmä on rakentamassa pankkitoiminnan, vahinkovakuutuksen ja varallisuudenhoidon pariin täysin digitaaliset liiketoiminnot. Ryhmä aikoo myös jatkossa panostaa tulevaisuuden tarpeita vastaaviin asiakas kohtaamisten kehittämiseen. (OP 2016, 18.)

Strategian perustehtävät ovat vahvan vakavaraisuuden ja tehokkuuden myötävaikutuksessa luoda kestävää taloudellista menestystä ja turvallisuutta sekä hyvinvointia omistaja-asiakkaille ja toimintaympäristölle. Nykyistä suuntaa mentäessä voidaan sanoa, että finanssiryhmä on muuttumassa yhä enemmän monialaiseksi palveluyritykseksi. (OP 2016, 18.)

3 Luotonanto

3.1 Luotonannon peruseriaatteet

Luotonanto on rahoitus- tai luottolaitosten liiketoimintaa. Prosessi on luottolaitostoiminnan lain alla ja Suomessa sitä valvoo Finanssivalvonta. Nämä tarjoavat asiakkaille tai julkisyhteisöille lainoja ja muuta rahoitusta, luotonantajasta riippuen. Rahalaitoksilla on luottoa antaessaan sopimusvapaus, jonka puitteissa yritykset voivat päättää kenen kanssa tai minkä ehtojen alla lainasopimukset solmitaan. Rahalaitosten täytyy noudattaa luottosuhteissa vastuullisuutta ja ottaa huomioon asiakkaan maksukykyisyys sekä luoton takaisinmaksu. Asiakas on kuitenkin pääasiallisesti itse vastuussa sitoumuksistaan ja huolehtii että luotto maksetaan takaisin. (Finanssivalvonta 2014.)

Luottosuhteeseen lähtiessä on suositeltavaa tehdä kirjallinen luottosopimus. Tässä sovitetaan luoton ehdot ja näistä poikkeamisen seuraukset. Näitä ovat muun muassa yliaikakorot, kuluvelvollisuudet, tiedonantovelvollisuudet ja muut luoton sisältämät kulut. Asiakassuhdetta perustettaessa asiakkaasta hankitaan luottotietoja, maksuhäiriötietoja ja asiakkaalta itseltään saataviensa tietoja. Näiden perusteella asiakkaasta muodostetaan arvio luottokelpoisuudesta. Luottopäätös merkitsee sitä, onko yritys valmis luottosuhteeseen asiakkaansa kanssa ja millä ehdoin se syntyy. (Lindström 2014, 7.)

Luottopäätöksen tekemisen ensimmäinen edellytys on, että velallisen asiakkaan yksilötiedot ovat oikeat ja ne ovat selkeät. Yksilötietoihin kuuluvat asiakkaan oikea ja virallinen kaupparekisteriin merkitty nimi ja yhtiömuoto, Y-tunnus, osoitetiedot ja vastuuhenkilöiden tiedot. Nämä kuuluvat luotonvalvojan tärkeimpiin työtehtäviin. Huolellisesti kerättyjen tietojen kerääminen mahdollistaa helpomman luotonvalvonnan ja mahdollisen perinnän. (Lindström 2014, 9).

3.2 Luottoriski

Investointirahoitus on myös osa luotonantoa, ja aina luottoa myöntäessä rahoituslaitokselle syntyy samalla luottoriskiä. Luottoriskillä tarkoitetaan vastapuolen kyvyttömyyttä täyttää luottosuhteesta syntyviä velvoitteita. Riskit ovat asiakkaiden kohdilla eri suuruisia ja ne ovat määriteltävissä. Tästä johtuen muun muassa huonon luottoluokituksen omaavan yrityksen on hankala saada rahoitusta tai lainaa. (Kontkanen 2015, 89).

Pankkien luottoriskeistä suurin osa koostuu luotonannosta yrityksille ja henkilöasiakkaille, mutta luottoriskiä voi myös syntyä muistakin rahoitusinstrumenteista. Riskinä investointirahoituksessa on luotonsaajan velan takaisinmaksu, ja vakuuden koko saatavien kattamattomuus. Vakuuden eli investointirahoituksessa kohteen realisointiarvo on aina pienempi, mitä siitä maksettu määrä kohdetta hankkiessa. (Kontkanen 2015, 89.)

Maksukyvyttömyydestä käytetään myös nimitystä default-tila, joka on paljon käytetty pankkimaailmassa. Se on tila, jossa yritys ei ole enää kykeneväinen ylläpitämään liiketoimintaa ja suoriutumaan siitä johtuvista kuluista ja veloista. Lainantajat ja sijoittajat mittaavat yritysten maksukykyriskiä luotonannossa. (Investopedia, 2018.)

Pankin luottoriskiin vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ovat asiakkaan maksukyvyttömyystodennäköisyys (probability of default, PD), asiakkaan maksukyvyttömyydestä odotettava

tappion määrä (loss given default, LGD), ja asiakkaan vastuun määrä maksukyvyttömyystilanteessa (exposure at default, EAD). Näistä tekijöistä määräytyy luottoriskistä syntyvä odotettu tappio (expected loss, EL), ja luottoriskin kattamiseksi tarvittava pääoma. (Kontkanen 2015, 90.)

3.3 Luottoluokitus

Luottokelpoisuusluokitus jaetaan ulkoisen, sisäisen lähteen ja julkisuuden perusteella. Ulkoiseksi lasketaan useimmiten julkinen luokitus, mikä on luokiteltavasta yrityksestä riippumattoman luokittelijan laatima. Sisäinen luokitus on yrityksen intressiryhmään kuuluvan sijoittajan, esimerkiksi pankin, henkilökohtaiseen käyttöön laatima riskienhallinnan tai investointipäätöksen seurantaväline. (Kontkanen 2015, 90.)

Tunnettuja luottokelpoisuusluokituksia antavia yrityksiä ovat mm. Standard & Poor's, Moodys, Fitch ja Suomessa D & B Finland, Suomen Asiakastieto Oy, Bisnode ja Intrum Justitia. (Lindström 2014, 31). Kullakin yhtiöllä ovat samat periaatteet luottoluokituksia antaessaan. Kansainvälisesti luottotietotoimintaa sanotaan ns. rating-toiminnaksi eli pankkimaailmassa reittaukseksi. (Leppiniemi 2009, 185.)

Kun mitataan maksukyvyttömyydestä odotettavaa tappiota, otetaan huomioon vakuuksien kattavuus, vastapuolen taseen koostumus ja muu luottotuki. Hyödyksi käytetään myös luottoluokittajan omaa historiallista tietoa asiakkaista. Riskiä voidaan laskea huomattavasti käyttämällä vakuuksia. Se on varsinkin henkilöasiakkaita, keskikokoisia tai pieniä yrityksiä rahoittaessa erityisen tärkeää. Investointirahoituksessa vakuutena toimii aina investoitava kohde (kohdevakuus). Heikossa taloudellisessa tilanteessa olevien asiakkaiden vakuuskattavuus on useimmiten pyydetyn lisävakuuden vuoksi suurempi kuin vakavaraisempien asiakkaiden. (Kontkanen 2015, 91).

Mahdolliseen luottotappiomäärään vaikuttaa vakuusaseman ohella merkittävästi myös velkojan etuoikeusjärjestys konkurssipesän varoihin, sekä konkurssihallinnon kustannukset. Rahoituslaitokset voivat vähentää luottoriskiä luoton tyypistä riippuen myös käyttämällä luottoriskinvaihtosopimuksia tai luottovakuuttajia, jolloin riskiä hajautetaan useammalle sijoittajalle. (Kontkanen 2015, 91).

RATING-LUOKAT

AAA	Korkein luottoluokitus
AA	Hyvä luottokelpoisuus
A	Luottokelpoinen
AN	Toiminta uutta / tausta ei negatiivinen
Ei Rating	Tiedot puutteelliset tai ristiriitaiset
B	Epätyydyttävä
C	Luotonantoa ei puolleta

Kuvio 4. Luotto- eli rating luokat (Bisnode).

Kuviossa 4. näkyy yksi esimerkki luottoluokittelijan tekemästä rating-luokittelusta.

Luotto tai rahoituslaitoksilla on omat symbolinsa tai tapansa ilmoittaa luottoluokitus.

Luotolla tapahtuvaan kauppaan ja lainanantoon sisältyy aina riski. Tämän tietoisesta riskistä ja mahdollisesta tappiosta luottolaitos ottaa antaessaan luottoa asiakkaalleen. Rahoituslaitoksen pyrkimyksenä on aina minimoida luottotappioriskiä niin paljon kuin mahdollista, siksi perehtyminen yrityksen taloudelliseen tilanteeseen ja liiketoimintaan on erityisen tärkeää. Luottopäätöksen ollessa myönteinen tarkoittaa, että asiakkaaseen ja sen maksukykyyn luotetaan. (Lindström 2014, 7.)

3.4 Luoton lyhentäminen ja lyhennystavat

Varmistaakseen antamansa luoton takaisinmaksuun rahoitusyhtiö edellyttää saatavalleen vakuuksia. Tämä ei ole kuitenkaan yksikseen taek luotonsaannista. Se on yksi tekijä asiakkaan maksukykyyn, luoton käyttötarkoituksen, takaisinmaksuajan, hinnan ja asiakkaan itsensä joukossa. Näitä käytetään luotonmyöntöä varten käytävässä neuvottelussa, jonka lopputulos on joko luottopyynnön hyväksyminen tai kieltäminen. Vakuudella on kuitenkin luotonantajan kannalta suuri merkitys luottoriskin vähentämisen muodossa, sekä pankille asettavan pääomavaatimuksen johdosta. Investointirahoituksessa vakuutena toimii kuitenkin pääasiallisesti itse rahoitettava kohde. Tämä mahdollistaa yrityksen reaali- vakuuksien säästämisen muita tarpeita varten. (Kontkanen 2015, 178.)

Luoton takaisinmaksu tapahtuu tasaerissä, tasalyhennyksin tai kiinteissä tasaerissä. Takaisinmaksujen käytännöt kuitenkin vaihtelevat yrityksille tarkoitettussa osamaksuperusteisessa investointirahoituksessa ja yksityishenkilöiden luotonmyönnössä.

Investointirahoituksessa yritys voi useimmiten valita kiinteä- tai vaihtuvakorkoisen tasa-lyhennys- ja tasaerälainan väliltä, kumpaa lyhentämismuotoa haluaa käyttää. (Nordea Osamaksu). Luoton maksuerät koostuvat lainan pääoman lyhennyksestä sekä viitekoron määräämästä osasta lyhennystavasta riippumatta. Tämän lisäksi luotonantaja veloittaa oman osuutensa marginaalikoron muodossa. Lainan lyhennystapa vaikuttaa asiakkaalle laina-aikana syntyviin korkokustannuksiin ja lainanmaksuaikaan. Luoton takaisinmaksuaika eli maturiteetti on investointirahoituksessa kuitenkin kiinteä. (Kontkanen 2015, 176; OP Osamaksurahoitus.)

Tasalyhennyslainassa takaisinmaksuerät ovat nimensä mukaisesti kiinteitä, eli ne ovat aina yhtä suuria koko laina-ajan. Lyhennyksen lisäksi maksetaan korko, joka lasketaan jäljellä olevasta lainamäärästä. Lyhennys pienentää lainamäärää ja tulevan maksuerän sisältämää korkoa. Maksuerät tasalyhennyslainassa ovat korkeimmillaan luotonmaksun alkaessa johtuen korkomenojen suuruudesta luoton alkuhetkellä. Lainan maksuerät pienenevät siis maksukertojen edetessä, ellei vaihtuvakorkoisen tasalyhennyslainan viitekorkokanta nouse. (Saaranen, Koltola & Pösö 2010, 243.)

Tasaerä- eli annuiteetilainassa lyhennystä ja koron summaa sanotaan tasaeräksi eli annuiteetiksi. Maksuerä pysyy koko laina-ajan samana, ellei kyseessä ole vaihtuvakorkoinen muuttuva tasaerälaina. Lainamäärän pienentyessä laina-ajan kuluessa, tasaerän sisältämä korko pienenee. Korkojen osuus lasketaan aina jäljellä olevasta velkapääomasta. (Saaranen ym. 2010, 247.)

3.5 Yrityksen luottokelpoisuuden arviointi

Yritykselle luottoa myöntäessä avainasemassa on asiakkaan tunteminen. Luottopäätösten perusteiksi rahoituslaitoksella on oltava riittävästi tietoa asiakasyrityksen taloudellisesta tilasta ja kehityksestä. Rahoituspäätös kohdistuu tulevaisuuden tapahtumiin, siispä asiakastuntemuksen painopiste on luotonhakijan kehitysnäkymiä koskevassa tiedossa ja tämän arvioinnissa. Tätä tietoa käytetään erityisesti luottokelpoisuuden selvittämiseen (Kontkanen 2015, 151.)

Yritystä arvioidessa merkittävänä tekijänä ovat myös luottotiedot. Luottoluokittelijan luottotietoihin sisältyy useimmiten myös sanallinen tai koodein merkitty lausunto tarkas-

teltavana olevan yrityksen luottokelpoisuudesta. Luottotietoyhtiöt antavat luottopäätöksen kohteesta rating- eli luottoluokitus järjestelmänsä mukaisen noteerauksen. Luottotietoja on tarkasteltava yhdessä muun yrityksestä saatavilla olevan tiedon kanssa, ja muodostettava lopulta näiden perusteella kokonaiskuva luottopäätöksen kohteesta. (Lindström 2014, 39.)

Yrityksen pitkän tähtäyksen menestys ja kannattavuus ovat tärkeimpiä kriteereitä luottopäätöstä tehdessä. Ainoastaan huolellinen asiakastuntemus antaa mahdollisuuden arvioida näitä tekijöitä. Asiakastuntemus edellyttää kattavaa tiedon hankkimista ja analysointia asiakasyrityksestä. Näihin sisältyvät tieto liikeideasta, omistussuhteista, toimialasta, toimintaympäristöstä, yritysjohdosta, markkinoinnista, tuotannosta, kehitystoiminnasta, tilinpäätöksistä ja budjetoinnista. (Alhonsuo, Nisén, Nousiainen, Pellikka & Sundberg. 2012, 253). Hyvä asiakastuntemus vaatii myös jatkuvaa yhteydenpitoa yrityksen ja rahoituslaitoksen välillä (Kontkanen 2015, 151.)

Yrityksen investointihanketta arvioitaessa otetaan huomioon, että hankittava kohde on tasapainossa yrityksen voimavaroihin ja markkinoihin nähden. Rahoittamalla yrityksen resursseihin sopivia investointeja rahoituslaitos pienentää myös yrityksen riskiä. Luonnollinen keino pienentää rahoitukseen liittyviä riskejä ovat myös vakuudet. Investointirahoituksessa kohdevakuudellisuus on helppo keino rahoituslaitoksen ja asiakasyrityksen näkökulmasta, sillä lisävakuuksia ei yleensä tarvita. (Kontkanen 2015, 151–153.)

Tärkeä osa asiakastuntemusta ja yritystutkimustoimintaa on rahoituslaitoksen asiakasyrityksen taloudellisen menestyksen seuraaminen. Tähän apuna käytetään tilinpäätösanalyysia. Tämän vuoksi yritykseltä pyydetään vuosittaisia tilinpäätöksiä lisätietoineen. Analyysissä tulisi olla vähintään kolmen vuoden tilinpäätöstiedot, jotta yrityksen kannattavuudesta ja taloudellisesta tilasta voidaan antaa mahdollisimman todellinen kuva. (Kontkanen 2015, 153.)

Rahoituslaitoksen näkökulmasta erityisesti vakavaraisuus on merkittävä tekijä yrityksen tulevaisuutta arvioitaessa. Muita tärkeitä tekijöitä ovat kannattavuuden tunnusluvut, sijoitetun pääoman tuotto, velkaantumisaste ja maksuvalmiuteen liittyvät laskelmat. Tilinpäätösanalyysit ja pitkäaikainen yritystutkimustoiminta ovat tärkeitä tekijöitä ylläpitämään ja parantamaan yrityksen ja rahoituslaitoksen välistä yhteistyötä sekä luottamusta. (Kontkanen 2015, 154; Alhonsuo ym. 2012, 253.)

4 Investointirahoitus

4.1 Rahoitusyhtiötoiminta

Rahoitusyhtiöt tarjoavat runsaasti pankkirahoitusta täydentäviä rahoituspalveluita, kuten investointirahoitusta. Rahoitusyhtiötoiminta on usein finanssikonsernin liiketoimintaa. Paljon käytettyä rahoitustoimintaa ovat muun muassa leasingrahoitus, factoringrahoitus, osamaksurahoitus eli investointirahoitus ja ostolaskurahoitus. Näitä yhdistävät ominaisuudet kaupan eri osapuolista joita ovat: ostaja, myyjä ja rahoittaja. (Leppiniemi 2009, 141; Kontkanen 2015, 174.)

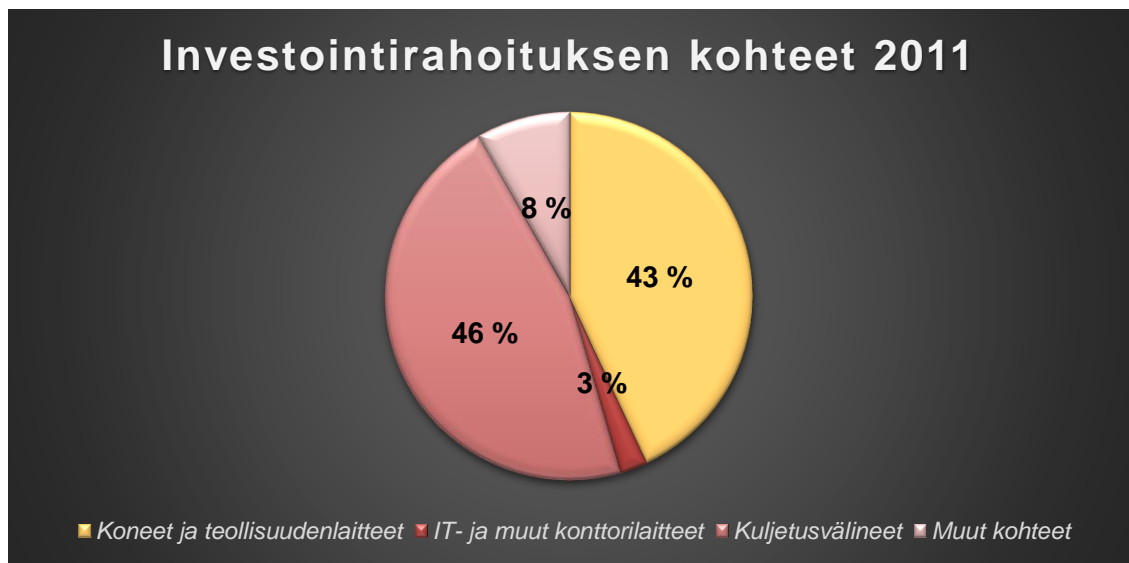
Yritykset tarvitsevat liiketoimintaa rahoittaakseen oman pääoman lisäksi myös vieraan pääoman ehtoista rahoitusta. Enemmissä määrin tätä tulee myös rahoitusyhtiöiden kautta. Investointipäätöstä tehdessä yrityksen on punnittava taloudellisesti, verotuksellisesti ja juridisesti eri rahoitusvaihtoehtoja investointia toteuttaakseen. Rahoitusvaihtoehdon valintaan vaikuttavat muun muassa hankkija yrityksen taloudellinen tilanne, vakuusomaisuus sekä hankittavan kohteen ominaisuudet. Tässä luvussa keskitytään rahoitusyhtiöiden tarjoamaan yrityksille kohdentuvaan osamaksuperusteiseen investointirahoitukseen ja sen keskeisiin tekijöihin. (Kontkanen 2015, 163; Tepora 2013, 116.)

4.2 Investointirahoitus rahoitusmuotona

Osamaksu- ja investointirahoitus eli toiselta nimeltään hankintarahoitukset ovat osamaksuperusteisia rahoitusmuotoja. Osamaksurahoituksesta puhutaan useimmiten silloin kun kyse on henkilöasiakkaista. Investointirahoitus on käytössä yrityspuolella. Näillä tarkoitetaan kuitenkin samoja asioita, eri tavoin ilmaistuna. (Leppiniemi 2009, 143.)

Yleisesti ottaen investoinnit ovat pitkävaikutteisten tuotannontekijöiden hankkimista, kun yritys hankkii irtainta käyttöomaisuutta. Investointirahoituksessa rahoitusyhtiö antaa tyypillisesti luoton ostajan hankkimaan kalustoon tai muuhun irtaimeen käyttöomaisuuteen. Näitä ovat tavallisesti henkilö- tai kuorma-autot, muu kuljetuskalusto, it-laitteet, teollisuuden koneet tai muut raskaammat työkoneet kuten työ- ja metsäkoneet. (Leppiniemi 2009, 143.)

Kuviossa 5 on esitetty rahoitusyhtiöiden investointirahoituksen kohteita 2011.

Kuvio 5. Investointirahoituksen kohteita (Tepora 2013, 117).

Kuviossa 5. on esitetty Finanssialan keskusliiton jäseninä olevien rahoitusyhtiöiden investointirahoituksen kohteiden jakautumista vuoden 2011 lopulla. Tästä voidaan havaita, että yritysten investointikohteista valtaosa koostuu kuljetusvälineistä (kuorma, henkilöautot ym.) sekä koneista- ja teollisuuden laitteista.

Investointirahoituksessa rahoitusyhtiö käyttää vakuutena aina rahoitettavaa kohdetta, jolloin investointeihin sitoutuu yrityksen omaa pääomaa vain omarahoitusosuuden verran. Täydellisen omistusoikeuden kohteeseen ostaja saa, kun rahoitussopimus päättyy. Investointirahoituksessa myyjä- ja ostajayrityksen välinen osamaksusopimus siirretään rahoitusyhtiön vastattavaksi. Investointirahoitus kattaa tyypillisesti noin 70 - 80 % investoitavan kohteen hankintahinnasta. Loppuosuuden ostaja hoitaa luottosuhteen alkaessa käsirahana. Nykyään on yleistymässä kuitenkin tapa, jossa viimeisen maksuerän suuruutta korostetaan, muiden erien ollessa pienempiä käsiraha pois lukien. (Saaranen ym. 2010, 273.)

Rahoitusaika investoinneissa ei ole pidempi kuin kohteen taloudellinen käyttöikä, tavallisesti 1-6 vuotta rahoitettavan kohteen tyypistä ja laadusta riippuen (Kontkanen 2014, 175). Ostaja maksaa luoton erissä, jonka ehdot maksuaika, määrä ja korko ovat sovittavissa erikseen (Leppiniemi 2009, 143).

4.3 Investointirahoituksen hyödyt

Investointirahoitus tarjoaa luotonottajan näkökulmasta houkuttelevan vieraan pääoman ehtoisen rahoitusmuodon, koska se ei yleensä vaadi yritykseltä erillistä vakuutta saadakseen rahoitusta. Rahoittajalle vakuutena toimii itse rahoitettava kohde. (Tepora 2013, 23.)

Kuvio 6. Investointirahoitusprosessi.

Kuviossa 6 on havainnollistettu investointirahoitusprosessin kulku seuraavanlaisesti:

1. Rahoitussopimuksen teko ostajan ja myyjäliikkeen välillä, 2. Sopimuksen siirto rahoitusyhtiölle ja kaupan tilitys myyjäliikkeelle, 3. Ostajan laskutus ja luotonmaksu rahoituslaitokselle. (OP. Osamaksurahoitus.)

Tyypilliseen investointirahoituksen prosessiin rahoituslaitoksen ja asiakkaan välillä kuuluu investointikohteen valinta, kaupan ehdoista sopiminen rahoituslaitoksen kanssa, rahoitussopimuksen tekeminen, sopimusten hyväksyminen ja allekirjoittaminen myyjäliikkeen kanssa, sopimuksen toimittaminen pankille – jonka jälkeen rahoituslaitos maksaa rahoitettavan osuuden myyjälle. Asiakas saa laskun postitse tai e-laskutuksen kautta. (OP. Osamaksurahoitus.)

Investointirahoituksessa korko- ja kuukausierät pysyvät useimmiten kiinteänä koko sopimuskauden. Rahoitusyhtiöllä on kohteen omistusoikeus ja takaisinotto-oikeus koko rahoitusajan, kunnes luotto on maksettu kokonaisuudessaan. Tästä huolimatta luoton saanut yritys saa kirjanpidollisesti omistusoikeuden rahoitettuun kohteeseen heti. Kirjanpidollisesti yritys toimii samalla tavalla kuin tehdessään suoria ostoja, eli yritys tekee

rahoitetusta kohteesta poistot ja on oikeutettu vähentämään korot. (OP. Osamaksurahoitus.)

4.4 Investointirahoitus ja leasing

Investointirahoitus ja leasing rahoitus ovat usein verrattuja ja paljon käytettyjä rahoitusmuotoja. Molemmat ovat kohdesidonnaisia rahoitusyhtiötuotteita, joissa investoija ottaa luottoa tietyn käyttöomaisuusinvestoinnin hankintaa varten. (Puolamäki & Ruusunen 2009, 177.)

Erityisen houkuttelevan rahoitusmuodoista tekee näiden kohdevakuudellisuus. Lisävakuuksia ei useimmiten tarvita, joten ne ovat varsinkin pienten- ja keskisuurten yritysten suosiossa. (Finanssiala 2013.)

<i>Investointirahoitus</i>	<i>Leasingrahoitus</i>
<ul style="list-style-type: none"> Hankittava kohde toimii vakuutena 	<ul style="list-style-type: none"> Vuokrakohde toimii vakuutena
<ul style="list-style-type: none"> Yritys saa omistusoikeuden kohteeseen sopimuskauden päätyttyä 	<ul style="list-style-type: none"> Yritys vuokraa kohteen rahoittajalta määräajaksi
<ul style="list-style-type: none"> Kohde omassa taseessa - kohteesta voi tehdä normaalit poistot 	<ul style="list-style-type: none"> Taseen ulkopuolinen vastuu - tase kevenee ja tunnusluvut paranevat
<ul style="list-style-type: none"> Kohteen hintaan sisältyvän arvonlisäveron voi vähentää toimitushetkellä 	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollisuus nopeaan ja joustavaan leasinglimiittiin

Kuvio 7. Investointirahoituksen ja leasingrahoituksen vertailua (OP Kuljetuskaluston rahoitus).

Kuviossa 7 on vertailtu investointirahoitusta ja leasingia ottamalla huomioon näiden keskeisimpiä seikkoja. Investointirahoitus on usein vaihtoehto leasing - rahoitukseen. Investointirahoituksessa ostaja saa kohdevakuudellisen hankinnan luoton lopuksi kokonaan omistukseensa. Yhtäläisyytenä on molemmissa tehty rahoitussopimus, joka mahdollistaa kohteen käyttöoikeuden. Ero on kuitenkin leasing-rahoitukseen verrattaessa se, että

leasing-sopimus on jonkin kohteen tai hyödykkeen pitkäaikaista vuokrausta, eikä ostaja saa useimmiten kohdetta itselleen. (Kontkanen 2015, 175). Investointirahoituksessa tavoitteena on kohteen lopullinen omistaminen, ja tämän lisäarvon tuominen yhä luottoajan jälkeenkkin.

Investointirahoituksen ja leasingin ero on kuitenkin hämärtynyt viime vuosina. Rahoitusmuodot ovat yhä enemmän samankaltaisia kuin ennen. Nykyään leasingissa kohde voi päätyä myös ostajan omistukseen rahoitussuhteen loputtua. IFRS-16:n muutoksen myötä myös kirjanpitomielessä kohteen omistus ja liisaaminen ovat hyvin lähellä toisiinsa. Jatkossa yli 12 kuukauden liisattavat menevät vuokraajan omaan taseeseen. (Sec-toautomotive 2017.)

4.5 Keskeisiä käsitteitä

4.5.1 Vakuus

Investointirahoituksessa vakuutena kauppahintasaatavan suorittamisesta toimii luovutuskohteen omistuksenpidätys- tai takaisinottoehto. Erillisiä vakuuksia ei poikkeuksia lukuun ottamatta ole. Vakuutena on rahoitettava kohde. (Tepora 2013, 22). Vakuuden tarkoitus on kuitenkin pienentää luotonantajan riskiä ja varmistaa tälle luoton takaisinmaksu. (Alhonsuo ym. 2012, 250.)

Vakuudet voidaan jakaa kahteen eri ryhmään: esine- eli reaalivakuuksiin ja henkilövakuuksiin. Näitä voi satunnaisesti nähdä myös investointirahoituksessa lisävakuuksina. Reaalivakuuksissa pantinhaltijalla on oikeus saada saatavansa tietyn vakuudeksi annetun esineen arvosta. Esineen luovutusta vakuuskäyttöön kutsutaan myös panttaukseksi. Henkilövakuuksissa sitoumuksen antaja on itse henkilökohtaisesti vastuussa saatavan takaisinmaksusta omaisuutensa arvosta, ellei määrällistä rajoitusta sitoumukseen ole tehty. Henkilövakuuksia käytetään useimmiten lisävakuuksina, kun reaalivakuutta ei nähdä riittävänä. (Kontkanen 2015, 179.)

4.5.2 Käsiraha

Käsiraha on ostajan ennakkomaksu luotosta, jonka tarkoitus on vähentää pankille luotosta syntyvää riskiä. Tämän osuuden ostaja maksaa heti luottosuhteen alkaessa. Käsiraha on investointirahoituksessa usein 30 % luoton määrästä. Loppu osa on luotonantajan rahoittama eli lainaama osuus. (OP Osamaksurahoitus). Käsiraha eli ensimmäinen suurempi maksuerä on paljon käytetty suuremman käyttöomaisuuden rahoittamisen kohteissa sekä asuntokaupassa. Se on tärkeä osa investointirahoituksen luotonmyöntöä ja käsirahaa käytetään siinä pääsääntöisesti.

Liian suuri käsiraha luoton kokonaisuuteen ajatellen voi aiheuttaa ongelmia. Esimerkiksi heikossa taloudellisessa tilassa olevalle yritykselle kertaluontoinen kulu, kuten käsiraha, saattaa heikentää sen tulevaisuuden maksukykyä ja yrityksen taloudellista tilaa.

5 Tutkimus käsirahan vaikutuksesta maksukykyyn

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tässä opinnäytetyössä tutkimusosuus on rajattu investointirahoituksen kuljetuskalustoon, johon työssä lukeutuvat perävaunut ja kuorma-autot. Kyseessä on otantatutkimus, jossa on käytetty realisointiaineiston satunnaisotantaa.

Tutkimuksessa käytetään määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimus on selittävä tutkimus, jossa pyritään etsiä ratkaisu tai selitys käsirahan vaikutuksesta maksukykyisyyteen ja tutkia näiden vuorovaikutusta. Tutkimusmenetelmän luotettavuutta arvioidaan olennaisesti reliabiliteetin ja validiteetin avulla. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017, 14-15; Kananen 2008, 13.)

Tutkimuksessa etsitään kohde realisointiaineistosta muuttujien käsirahan, luotto-ajan, luottoluokan välisiä riippuvuuksia ja pyritään löytämään näille syy-seuraussuhteita. Muuttujat ovat mitattavia ominaisuuksia, jotka saavat eri arvoja (Kananen 2008, 18).

Kvantitatiivista menetelmää voidaan kuvata ilmiöiden tulkitsemista mittausmenetelmillä, jotka keräävät numeerisia tutkimusaineistoja. Määrällisessä tutkimuksessa on siis kyse

mittaamisesta, jonka tuloksena syntyy lukuarvoja sisältävät havainnot. Muuttujien välisien riippuvuuksien etsiminen ja ilmiöiden selittäminen ja kehityksen ennustaminen voivat olla tämänkaltaisen analyysin tavoitteita. Tässä tutkimuksessa kyse on juuri siitä. (Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017, 9.)

5.2 Kvantitatiivinen tutkimus

Tämän työn kvantitatiivinen osuus koostuu investointirahoituksen sopimusaineistosta ja realisointitilastoista. Tutkimusaineisto rajataan satunnaisotokseen kuljetuskaluston realisointiaineistosta tarkastelujakson 2015-2017 ajalle. Vertaisaineistona työssä käytetään investointirahoituksen laajempaa sopimusaineistoa samalla ajanjaksolla.

Tärkeimpänä opinnäytetyön tavoitteena ja tutkimusongelmana on saada selville, onko käsirahan määrällä vaikutusta heikon taloudellisen tilan omaavan asiakkaan maksukykyisyyteen.

Työssä muodostetaan viiteteoriakehys, jossa tehdään tutuksi relevantit aihepiirit investointirahoitus – ja tähän liittyvä käsiraha, luotonanto rahoituslaitoksen näkökulmasta, sen pääpiirteet sekä prosessi. Aihepiirit ovat olennaisia työn kokonaisuuden ymmärtämiseksi, ja ne liittyvät vahvasti tutkittavan kohteen ympärille.

Tutkimusosio muodostuu toimeksiantaja-rahoituslaitoksen käsirahamallin tarkastelusta, joka pohjautuu annettuun edellisvuosien sopimusaineistoon. Aineiston perusteella käsirahamallista pyritään löytämään parannusmenetelmiä ja yhtäläisyyksiä. Näiden avulla pyritään saamaan selkeämpi käsitys siitä, voidaanko asiakkaan maksukykyisyyttä parantaa käsirahan suuruutta muuttamalla. Pyrkimyksenä mahdollisuus antaa luottoa pienemmällä käsirahan määrällä myös heikomman talouden yrityksille, tämän kuitenkin vaikuttamatta yrityksen maksukykyyn heikentävästi.

Tutkimusaineisto on rajattu tarkemmin investointirahoituksen kuljetuskaluston realisointitilastoihin. Tästä rajataan ulos muun muassa suuren osan realisoiduista kohteista muodostavat henkilöautot. Keskittyessä kuljetuskaluston aineistoon muodostuu kohtuullinen määrä aineistoa, jota on kuitenkin riittävästi, jotta voidaan nojata tutkimustuloksen oikeellisuuteen eli reliabiliteettiin. Tutkimustulosta voi myös mahdollisuuksien mukaan verrata muihin käyttöomaisuuden investointikohteisiin ja hyödyntää tätä näiden mallien tar-

kastelussa. Jos varsinaisia puutteita nykyisestä toimintamallista ei löydetäisikään, saadaan tutkimuksesta kuitenkin muodostettua joka tapauksessa johtopäätöksiä. Esimerkiksi siitä, ettei asiakkaan maksukykyyn suuremmin voisi vaikuttaa käsirahan suuruutta muuttamalla. Jo tämäkin olisi onnistunut tutkimus ja toisi yritykselle konkreettista hyötyä.

5.3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus pääsi alkuun satunnaisotoksen määrittämisellä kuljetuskaluston realisointiaineistosta. Otos on rajattu OP Yrityspankin investointirahoituksen kuljetuskaluston sopimusaineistoon, joka koostuu maksukyvyttömissä menneistä asiakkaista, jotka eivät ole pystyneet lopulta suoriutumaan luotonmaksusta ja ovat ajautuneet rahoitettujen kohteiden takaisinottoon.

Sopimusaineistosta poimittiin muuttujat yritysten luotto- eli rating luokka, käsirahan osuus prosentteina luoton kokonaismäärästä sekä luoton maturiteetti- eli luottoajan pituus. Tutkimuksessa viitattava numeerinen aineisto, johon pohdinnassa vedotaan ei ole julkinen liite.

Tieto haettiin asiakasjärjestelmästä yksitellen kunkin asiakkaan rahoitussopimuksia tutkimalla. Tiedot taltioitiin Excel-taulukointiohjelmaan, jossa ne ovat helposti luettavissa ja analysoitavissa. Kerätyille muuttujille laskettiin keskiarvot, jotta saataisiin selville yleisimmät rahoituksessa käytetyt arvot. Poikkeamia löytyi jo verrattaessa näitä yleiseen ohjeistukseen luottoluokituksesta ja käsirahan osuudesta.

Numeeriset otokset tutkimuksen havainnollistamiseksi vertailuaineiston alku- ja loppupäästä ovat opinnäytetyön liitteessä 1. Kuljetuskaluston realisointi- ja vertailuaineisto tarkastelujaksolta. Liitteessä 1. on lisäksi realisointiaineistojen arvoja ja laskelmia tutkimuksen tarkastelujaksolta 2015-2017.

Tutkimuksen lähtöhypoteesina oli, että heikossa taloudellisessa tilassa olevien ja heikkomman luottoluokituksen omaavilta asiakkailta pyydetäisiin korkeampaa käsirahaa luottoriskin vähentämiseksi. Hypoteesi tuki ajatusta, että verrattain suurella käsirahalla olisi vaikutus valmiiksi heikossa taloudellisessa tilassa olevan yrityksen maksukykyyn. Heikentääkö käsiraha pysyvästi maksukykyä vai voitaisiinko lopulta päätyä eri lopputulokseen, mikäli käsirahan määrä olisi pienempi. Pystyisikö yritys suoriutumaan paremmin tulevista maksueristä, jos käsiraha olisi matala?

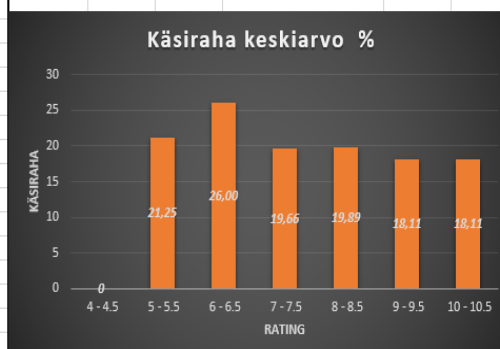
On mahdollista, että yrityksen maksukyky on ollut valmiiksi niin heikko, että se ei pysty suoriutumaan maksuista joka tapauksessa. Pieni käsirahan osuus kasvattaa kuitenkin rahoitusyhtiön luottoriskiä merkittävästi, joten luotonantoa matalalla käsirahalla tulisi mieltä tarkkaan. Lähtökohtaisesti yrityksiä kuitenkin haluttaisiin rahoittaa mahdollisimman paljon, kasvattaa luottokantaa ja tuottoja. Tämä on myös heikon talouden yritykselle tärkeää heidän saadessa rahoitusta liiketoiminnalle olennaiseen kalustoon.

Oletuksena on, että aineistoja tarkastellessa suurempi käsiraha nousisi esille etenkin huonommilla luottoluokilla näiden ollessa enemmän riskisiä luotonantajalle. Vastedes paremman maksukykyyn omaavilla yrityksillä käsirahaa voitaisiin vaatia vähemmän, luottaen sujuvampaan maksukykyyn. Oletetaan myös, että suurempi käsiraha voisi aiheuttaa maksuvaikeuksia tuleville maksuerille heikon talouden yrityksissä. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat kysymykset:

- Mikä käsirahan osuus default- eli maksukyvyttömillä asiakkailta on ollut kohde- ja vertailuaineistossa keskimäärin?
- Mikä maturiteetti eli luottoaika sopimuksissa on ollut?
- Mikä riskiluokitus – eli rating kohdeaineiston yrityksillä ja vertailuaineistossa luottoluokittain on ollut rahoitushetkellä?
- Löytyykö muuttujille korrelaatiota tai selkeää kaavaa?

Taulukko 1. Esimerkki kohde realisointiaineiston vertailujaksolta

Kohde	Käsirahan osuus	Maturiteetti/kk	Luottoluokitus	Rating	kpl	Käsiraha keskiarvo %	7,5 ja pienemmät	8 ja suuremmat
1	20	42	7	4 - 4.5	0	0	Hyvät	Huonot
2	25	48	5	5 - 5.5	4	21,25	22,75	21,2
3	15	54	7	6 - 6.5	3	26,00		
4	20	60	8	7 - 7.5	5	19,66		
5	7	66	8,5	8 - 8.5	6	19,89		
6	0	50	5,5	9 - 9.5	2	18,11		
7	25	40	7,5	10 - 10.5	2	18,11		
8	15	60	8	11 - 12	0			
9	18	55	6		22			
10	20	30	8,5					
11	40	48	8,5					
12	20	52	10					
13	30	52	7,5					
14	30	48	8					
15	15	60	9					
16	40	40	6,5					
17	20	30	10					
18	20	48	6					
19	40	48	5					
20	25	50	9					
21	20	40	7					
22	20	48	4					
23	Keskiarvo kaikki							
24	22,05	48,59	7,34					

Taulukossa 1. on taltioitu realisointiaineistosta muuttujat käsiraha, maturiteetti ja luottoluokitus- eli rating joille on laskettu keskiarvot luottoluokittain. Näitä on havainnollistettu pylväsdiagrammilla. Realisointiaineiston arvoja on myöhemmin verrattu laajempaan aineistoon. (Taulukon arvot ovat keksittyjä).

5.4 Tutkimuksen tulokset

Tutkimuksessa on saatu vastaukset työn aloittaessa luotuihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimusaineistosta poimitut muuttujat on pystytty määrittämään ja vertaamaan kuljetuskaluston vertailuaineistoon, sisältäen kaikki luottoluokat ja rahoitussopimukset.

Aineistoissa luottoluokkia on ollut 0–12. Pienemmät rating-luokat kuin 7,5 on määritelty hyväksi, kun taas 8 ja sitä korkeammat huonoiksi.

Realisointiaineistoa eli kohdeaineistoa tarkastellessa nousi esiin, että kohdeaineiston arvot eivät tue tutkimushypoteesia. Eli oletusta siitä, että maksukykyensä menettäneillä yrityksillä olisi suuri käsiraha, joka aiheuttaa liian suuren kertaluontoisen erän mikä heikentäisi yrityksen maksukykyä. Aineistosta näkee, että suurimmalla osalla realisointiin menneistä yrityksistä oli hyväksi luokiteltava (pienempi kuin 7,5) luotto-luokitus. Näitä oli kaksi kolmannesta sopimuksista, kun taas yrityksiä joilla oli huono rating (korkeampi kuin 8) oli noin kolmasosa. Yleisimmät kohdeaineistossa esiintyneet luottoluokista olivat 6 ja 8,5 väliltä.

Luottoluokitus ei kuitenkaan yksinään kerro maksukykyisyydestä, mutta sille annetaan paljon painoarvoa sen perustuessa yritysten menneisiin luotto- ja maksutietoihin ja muuhun analyysiin.

Käsirahan määrä huonommin luottoluokitelluilla yrityksillä oli yllätykseksi pienempi, kuin paremmin luokitelluilla. Yleisesti kohdeaineiston käsirahan määrän keskiarvo paremmilla eli luokilla 1–7,5 ja huonommilla yli 8 luokilla oli myös vertailuaineistoon verrattaessa varsin pieni. Käsirahan osuus yleensä kasvaa luottoluokan heikentyessä, mutta realisointiin päätyneiden kohteiden käsirahaosuudet ovat olleet silti merkittävästi pienempiä kuin keskimäärin. Se poikkeaa suuresti yleisestä käsirahamallista ja sen suosituksista. Luvut viestivät siitä, että käsirahavaateesta tulisi pitää kiinni eikä luottoa myöntää heikon talouden yrityksille. Luotonantajan riski on entistä suurempi, mitä pienempi käsiraha on - sen ollessa ensimmäinen suurempi maksuerä.

Käsirahan poikkeavuuden ollessa suuri yleiseen käytäntöön nähden voi päätellä, että näissä tapauksissa luotonmyönnessä on ollut joitakin erityishuomioita tai painavia tekijöitä, miksi luotto on käsirahan pienuudesta huolimatta myönnetty. Maksukyvyttömyksiä menneillä asiakkailla on ollut verrattain pieni käsiraha, mutta tästäkin huolimatta se ei ole kyennyt selviytymään luoton maksusta.

Kohdeaineiston käsirahojen erot verrattaessa vertailuaineistoon korostuvat varsinkin heikommin luokitelluilla yrityksillä. Se on mielenkiintoinen löytö, koska tämä malli poikkeaa suuresti vertailuaineiston käsirahaosuuksista.

Poikkeuksellinen kohdeaineisto koostuu maksukyvyttömyyteen ajautuneiden yritysten sopimuksista. Tarkempi ennustettavuus näiden osalta on hankalaa. Lähtöoletuksena kuitenkin oli, että varsinkin heikommin luottoluokitetuilla yrityksillä olisi jopa suosituksia korkeampi käsiraha.

Vertailuaineistosta voidaan havaita, että luonnollisesti luottosopimuksista valtaosa on paremmilla luottoluokilla. Käsirahan määrä keskimäärin on myös kasvanut suuremmaksi, mitä heikommaksi luokitus menee. Se ei kuitenkaan ole merkittävän suuri verrattuna yleisimpien luottoluokkien välille.

Kohdeaineistosta tarkasteltua keskimääräistä maturiteettia- eli luottoaikaa ja tämän vertaamista laajempaan aineistoon, ei löytynyt erityistä poikkeavuutta. Luottoaika oli kauttaaltaan samaa luokkaa kuin ohjeistuksessa ja kohteiden vertailuaineistossa.

6 Tutkimuksen onnistuneisuus ja johtopäätökset

6.1 Tulosten tarkastelu ja tutkimuksen onnistuneisuus

Tutkimusta voidaan pitää onnistuneena, sillä työllä on saatu merkittävää tietoa aikaiseksi aiheesta, johon ei ole tarkemmin aikaisemmin perehdytty. Se on onnistunut, vaikka tuotinkin odottamatonta tietoa verrattuna lähtöhypoteesiin ison käsirahan vaikutuksesta heikon talouden yrityksen maksukykyyn. Työssä voidaan numeerisen aineiston pohjalta nojata käsitykseen, että käsirahamallia ei tulisi ainakaan höllentää poikkeustapauksia lukuun ottamatta. Kohdeaineiston käsirahojen nähdään poikkeavan yleiseen suositukseen

ja laajaan vertailuaineistoon verrattuna- mikä lisää tuloksen luotettavuutta. Satunnaisotos laajalla otannalla lisää myös tutkimuksen reliabiliteettia.

Tutkimuksen alussa esitettiin tutkimuskysymyksiin ja ongelmaan, on onnistuttu saamaan ratkaisut. Kohdeaineistolla ei ole suoraa korrelaatiota tutkimusongelmaan käsirahan suuruuden vaikutuksesta heikossa taloudellisessa tilassa olevan asiakkaan maksukykyyn. Kohdeaineiston kohteiden käsirahat olivat keskimäärin poikkeuksellisen pieniä. Käsirahan määrällä ei vaikuttaisi siis olevan selkeää yhteyttä maksukyvyttömyyteen, sillä näin on useassa tapauksessa käynyt, kun käsiraha on ollut merkityksellisen pieni. Käsirahan tarpeellisuus luotonannossa kuitenkin korostuu, eikä siitä tule antaa joustovaraa muille kuin yrityksille, joiden taloudellinen tila on hyvä. Huonon luottoluokituksen ja pienen käsirahan pitäisi päinvastoin toimia niin sanottuna hälytys-signaalina luotonantajalle luotonmyönnössä.

Tarkempaa tarkastelua vaativat erityistapaukset kuten huonon luottoluokan omaavat yritykset, joille myönnettäisiin luottoa pienellä käsirahalla. Toisena vaihtoehtona on olla myöntämättä luottoa lainkaan. Tällöin riskin ja tuoton suhdetta olisi viisasta tarkastella paremmin.

6.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Kuljetuskaluston realisointiaineiston tutkimisen ja näistä vedettyjen johtopäätösten perusteella tutkimuksia pystyisi jatkamaan sekä soveltamaan muissakin rahoituskohteissa. Sopimusaineiston tutkimisen pohjalta tehtyjen tuloksien valossa näitä voi verrata myös muihin käyttökohteiden rahoitusmuotoihin, joissa on enemmän otantaa. Kuljetuskaluston realisointiaineista saatuja tuloksia voisi verrata esimerkiksi henkilöautojen rahoituksen realisointitilastoihin. Näkyykö myös tässä rahoituskohteessa samankaltaista käsirahan vähäistä merkityksettömyyttä?

Tutkimusaineiston pohjalta olisi mielenkiintoista tutkia tarkempaa jakaumaa käsirahojen määrästä ja näiden jakaantumisesta myös eri luottoluokille. Poikkeuksellisia käsirahamääriä kohdeaineistossa esiintyi merkittävän paljon eri luottoluokilla. Tutkimusta voidaan laajentaa myös nykyiseen rahoitusmuotoon yhä laajemmalla otannalla, tai voidaan jatkaa sen seuraamista tulevina vuosina– sekä katsoa jatkuuko realisoituissa kohteissa sama ilmiö käsirahaa tarkasteltaessa. Mielenkiintoinen lisätutkimuskohde olisi myös

analysoida luottojen avoimia positioita- eli käsirahan ja vakuuden vakuusarvon laskennallista arvoa realisoinnin jälkeen, mikä on samalla rahoittajan kantama riski luotonmyönnön hetkellä.

6.3 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyö on prosessina mielenkiintoinen väylä tutustua syvällisesti kiinnostavaan ja ajankohtaiseen aihepiiriin. Aiheen mielekkyyttä lisäisi sen käytännöllisyys, ainutlaatuisuus ja merkityksellisyys. Tutkimuksen toteutus onnistui hyvin, vaikka alussa näytti siltä, että vertailuaineiston ulosottaminen järjestelmistä tuottaa ongelmia. Työn olisi kuitenkin pystynyt toteuttamaan hieman suppeammin ilman vertailu tarkastelukulmaa vaihtamalla. Työ jätti myös mahdollisuuden jatkaa sekä laajentaa tutkimusta usealta kantilta.

Viitekehyksen kautta saatiin tukeva tausta tutkimuskohteen syvemmälle ymmärtämiselle sen roolista ja merkityksestä investointirahoitukselle sekä luotonannolle, sekä näissä käytetyille yleisille termeille. Viitekehysellä ei kuitenkaan pysty tässä opinnäytetyössä perustelemaan tutkimuksen tuloksia, vaan se antaa lukijalle ymmärryksen, miten käsiraha asettuu ja toimii rahoitusprosessissa sekä mitä seikkoja sen ympärille sijoittuu. Työtä tehdessä tuli selväksi luotonannon peruseriaatteet ja mitä luotonmyönnön ehtoihin kuuluu investointirahoituksessa. Rahoitusmuodon kokonaisprosessi avautui tarkasti luotonmyönnöstä mahdolliseen realisointitilanteeseen asti.

Lähteitä työhön löytyi lopulta kiitettävästi, sekä verkkolähteitä että alan kirjallisuutta. Tietoa rahoitusmuodoista tukivat paljon myös rahoituslaitosten omat yhteenvedot näistä. Usea kirjallisuuslähde sisälsi tietoa investointirahoituksesta ja luotonannosta, mikä lisää teorian luotettavuutta. Investointi- tai osamaksurahoituksesta tieto oli sisällöllisesti kuitenkin suppeaa.

Tutkimuksen reliabiliteetti eli tutkimusmenetelmän luotettavuus oli mielestäni hyvä. Kohde- ja varsinkin vertailuaineisto olivat riittävän laajoja, ja ne olivat usealta tarkastelujaksolta. Laajaa joukkoa tarkasteltaessa, poikkeavat arvot eivät nouse tarkastelussa esille ja vääristä tulosta. Aineistoa muokattiin myös ennen analysointia karsimalla virheelliset ääriarvot pois, joten mukana ei ollut aineistolle epäsopivia arvoja.

Opinnäytetyössä oli kolme esille tulevaa haastetta. Tutkimuksen aihetta koskevan teoriapohjan löytäminen oli vaativaa, missä lopulta hyvä aiheen rajaus helpotti. Toisena haasteena koin aikataulutuksen, vaikka prosessi lähti liikkeelle hyvissä ajoin 2017 syksyllä. Viimeisenä vaikeutena oli tiedon löytäminen rahoituslaitosten tuoreista rahoitusmuotojen luottokannoista. Tilannetta vaikeutti myös tilastokeskuksen lopetettua tarvitsemani tiedon julkisen taltioinnin.

Työn suunnittelussa, aikataulutuksessa ja kirjoittamisen tehokkuudessa koen parannettavaa. Työn lopputulokseen olen kuitenkin tyytyväinen tutkimuksen tuottua hyödyllistä tietoa toimeksiantajayritykselle ja itselleni onnistuneena oppimisprosessina.

Lähteet

Alhonsuo, Sampo. Nisén, Anne. Nousiainen, Satu. Pellikka, Tuula. Sundberg, Sirpa 2012. Finanssi-toiminnan käsikirja. 2 uudistettu painos. FINVA, Helsinki.

Bisnode. Luottoluokitukset. <https://finland.bisnode.fi/aaa-rating-malli-ja-luokat/> Luettu 17.11.2017.

Finanssiala. 2013. Leasing- ja investointirahoitus helpottavat yrityksen rahoitusmahdollisuuksia. <http://www.finanssiala.fi/uutismajakka/Sivut/Leasing-ja-investointirahoitus-helpottavat-yrityksen-rahoitusmahdollisuuksia.aspx> Luettu 3.3.2018.

Finanssivalvonta 2014. Lainapalvelut. 17.3.2014. http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Finanssialan_palveluita/Pankkipalvelut/Lainapalvelut/Pages/Default.aspx.
Luettu 27.11.2017.

Investopedia. 2018. Default risk. <https://www.investopedia.com/terms/d/defaultrisk.asp> Luettu 1.3.2018.

Kananen, Jorma 2008. Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 89. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Jyväskylä.

Kontkanen, Erkki 2015. Pankkitoiminnan käsikirja. 4 uudistettu painos. Finva, Helsinki.

Leppiniemi, Jarmo 2009. Rahoitus. WSOY, Helsinki.

Lindström, Jyrki 2014. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. 4 uudistettu painos. Talentum Media, Helsinki.

Minilex. Irtaimen kauppa ja käsiraha. <https://www.minilex.fi/a/irtaimen-kauppa-ja-k%C3%A4siraha>. Luettu 18.2.2018.

Nordea. 2012. Osamaksu. https://www.nordea.fi/yritysassiakkaat/palvelumme/rahoitus/osamaksu.html?InkID=product-box_osamaksu_23-08-2012 Luettu 18.3.2018.

Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2017. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyöohje 3 Työmuodot ja tutkimusmenetelmät.pdf. https://oma.metropolia.fi/delegate/download_workspace_attachment/5078866/3%20Ty%C3%B6muodot%20ja%20tutkimusmenetelm%C3%A4t.pdf Luettu 18.2.2018.

OP. Kuljetuskaluston rahoitus. <https://uusi.op.fi/yritykset/rahoitus/investoinnit/kuljetuskaluston-rahoitus> Luettu 4.3.2018.

OP. Osamaksurahoitus. <https://uusi.op.fi/yritykset/rahoitus/investoinnit/osamaksurahoitus> Luettu 21.10.2017.

OP. Tietoa meistä 2017. <https://uusi.op.fi/web/op-yrityspankki/tietoa-meista>. Luettu 11.11.2017.

Op Yrityspankki Oyj. Toimintakertomus ja tilinpäätös 2017. <https://uusi.op.fi/documents/209474/28185345/OP+Yrityspankki+Oyj+toimintakertomus+ja+tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+2017/6e843463-d8e7-4fc3-8671-6b165e252b74> Luettu 3.3.2018.

OP. Vuosi 2017. https://op-year2017.fi/filebank/514-OPn_vuosi_2017.pdf Luettu 3.3.2018.

OP. Vuosi 2016. https://op-year2016.fi/filebank/701-OPn_vuosi_2016.pdf Luettu 21.9.2017.

Pohjola. Ostotarjous. https://www.pohjola.fi/pohjola?id=332002&_nfpb=true Luettu 11.11.2017.

Puolamäki, Esa & Ruusunen, Pentti. 2009. Strategiset investoinnit. Tietosanoma, Helsinki.

Saaranen, Pirjo & Kolttola, Eliisa & Pösö, Jarmo. 2010. Liike-elämän matematiikka. 7 uudistettu painos. Edita, Helsinki.

Sectoautomotive. IFRS 16 tulee muuttamaan leasingsopimusten kirjanpitokäsittelyä. 2017. <https://www.secto.fi/hub/ajankohtaista/ifrs-16-tulee-muuttamaan-leasingsopimusten-kirjanpitokasittelya-mika-muuttuu-ja-miten-siihen-voi-vaikuttaa/> Luettu 13.4.2018.

Sttinfo 2013. Leasing- ja investointirahoitus helpottavat yrityksen rahoitusmahdollisuuksia. 6.3.2013. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/leasing--ja-investointirahoitus-helpottavat-yrityksen-rahoitusmahdollisuuksia?publisherId=2060&releaseId=3587825> Luettu 7.3.2018.

Tepora, Jarno 2013. Rahoitusmuodot ja vakuudet. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki

